

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno Din 10.—, v tuzemstvu mesečno Din 15.— — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326. Celoviti račun št. 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisni se ne vračajo. — Neprilagojena pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značajo vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstva in namočencem, vsaka beseda Din 0.50

Štev. 24 • Maribor, sobota, dne 25. februarja 1939 • Leto XIV

Ob preporodu

Vsem, ki se zanimajo za naše politično življenje, je še prav dobro v spominu 6. jan. 1929. Ta dan je bila ukinjena ustava zaradi naraščajočega nesoglasja med političnimi skupinami v državi, predvsem hrvaškega vprašanja, ki se je morda praktično nepravilno presojalo. Namesto Vidovdanske ustave je bila razglašena nova ustava. V javnem mnenju se je tedaj in tudi pozneje oficijelno in neoficijelno širilo mnenje, da je doba nove ustave prehodnega značaja ter da se po preboleli krizi povrnemo v normalno parlamentarno in demoratično politično življenje, ker ta oblika režima odgovarja duhu jugoslovanskega prebivalstva.

Nova ustava je bila sicer glede organizacije samouprav še precej širokogrudna, čeprav ne vsebuje vseh demokratskih načel, ki jih je vsebovala Vidovdanska ustava. Kljub temu se pa v desetih letih v duhu prvotnega javnega in oficijelnega mnenja ni nič izpremenilo. Samoupravnih pravic uprave raznih korporacij niso dobile. Stanje je ostalo tako, kakor je bilo prvi dan prehodnega absolutističnega režima. Čuli smo obljube glede samoupravnih pravic in glede obnovitve še večje svobode in boljše prave demokracije, kakor smo jo imeli kdajkoli. Obljube se niso izpolnile, čakali so in čakali smo mi v nadi in v zaupanju v vsesplošne obljube, da doba svobode in demokracije pri nas ni več daleč.

Prijetne so nam bile obljube. Žarek nade so zbujale v nas. Žal so pa v merodajnih političnih krogih mnenja bila deljena, kar nam potrjujejo prejšnje ravnanje in izjava ministrov ob demisiiji. Rešiti se mora hrvaško vprašanje in vladati z ljudstvom so rekli. To je, soditi po dosedanjih izjavah, tudi načelo nove vlade.

Leto za letom v teh desetih letih so se bolj in bolj omejevale svoboščine, tisk, zborovalna svoboda, odrekale bolj in bolj samoupravne pravice korporacijam in ustanovam, ne da bi mi videli kje prave vzroke za tako ravnanje. — Zahtevali vendar nismo nič drugega kakor politično svobodo in obnovitev parlamentarizma. Državlani niso bili razkrajalni elementi, ker so vsi zahtevali le svoboščine in sodelovanje povsod tam, kjer imajo pravico do tega. Zahtevali so torej ureditev odnošajev in kar najboljšo razmerje med vsemi državljani. To ni bil zločin, torej tudi ne utemeljen povod za poostrovanje neke vrste diktatorskih metod.

Nadejamo se, da je ta doba duhovne krize, ki se je vršila med dvema tabo-roma izven vpliva državljanov, končno minila ter da prihajamo v dobo blagodejnejšega sporazuma, ki nam mora prinesiti vse one vrline, ki so potrebne za razvoj Jugoslavije.

Svoboda, demokracija in parlamentarizem je najzdravejša baza. Nikakor pa se te vrline ne smejo komplicirati s koncesijami nove reakcije, kakor se tako rado zgodi ob porodu nove dobe. To dobo imenujemo mi opravičeno preporod. **Preporod znači prehod v naprednejšo dobo.** Naš preporod ne sme biti torej samo preporod upravnih, socialnih, gospodarskih in političnih stvari, ampak **tudi duhovnih.** Nikakor ne sme namreč, da bi za vrline ali zahteve, ki jih imamo, prodali svoje duhovne pridobitve, svojo duhovno svobodo, ki nas poveže tja, kamor spada kulturni človek.

Mislamo, da je ta del sporazuma, ki nikdar in nikoli ne sme vsebovati kakršnegakoli podjarmljenja duha, napredka in kulture med najbistvenejšimi deli

Državni proračun za 1939-40

Proračun je za 762 milijonov dinarjev večji kakor lani

Prejšnji četrtek je finančni minister Gjuričič predložil narodni skupščini proračunski predlog za 1939/40.

Proračun izkazuje 12.942 milijonov dinarjev izdatkov ali 762 milijonov dinarjev več kakor sedanji proračun, oziroma, ker so državni rudniki izločeni iz državnega proračuna (izdatki 174.8 in dohodki 198.3 milijone dinarjev), se je proračun zvišal še nekaj več.

V naslednjem navajamo v milijonih dinarjev postavke proračunov zadnjih dveh let in razliko med obema, iz katerih je tudi razvidno, iz kakšnih virov prihajajo dohodki in zakaj so določeni izdatki.

Dohodki proračuna:

	1938/39	1939/40	razlika
neposr. davki	2509.5	3025.5	+326.0
posredni davki:			
trošarine	922.5	1010.0	+ 87.5
takse	1210.0	1250.0	+ 50.0
carine itd.	1009.0	1034.04	+162.56
monopoli	2069.66	2215.1	+145.44
drž. gospodar.	4107.67	4253.3	+145.65
razni dohodki	161.7	144.0	+ 17.65

Najvažnejši dohodki podjetij so:

drž. železnice	2388.0	2638.66	+250.66
pošte	601.7	638.1	+ 36.4
gozdovi	142.0	146.0	+ 4.0
rudniki	438.04	239.7	-198.35

Izdatki proračuna:

	1938/39	1939/40	razlika
vrh. uprava	175.6	178.87	+ 3.3
pokojsnine	1018.2	897.0	-121.2
invalidnine	103.5	153.0	+ 49.5
drž. dolgovi	1015.1	1144.6	+129.5
pravosodno	396.24	456.74	+ 60.5
prosvetno	939.2	991.4	+ 52.2
zunanje	153.9	154.3	+ 0.4
notranje	599.8	631.7	+ 31.9
finančno	837.14	914.16	+ 77.0
vojska in m.	2772.16	2928.16	+156.0
gradbeno	215.24	236.2	+ 20.96
prometno	2596.1	2997.9	+401.84
poštno	418.1	467.2	+ 49.1
kmetijsko	126.5	136.14	+ 9.66
trgovinsko	51.85	56.4	+ 4.55
gozdovski in r.	457.6	282.8	-174.75
soc. soc. pol. i. lj. z.	245.0	255.2	+ 10.2
fiz. vzgoja	18.86	20.14	+ 1.3
pror. rez. krediti	40.0	40.0	—

Pooblastila za diktaturo dr. Stojadinovića

V pooblastilih k finančnemu zakonu je zahteval uveljavljanje posebnih določb, po katerih bi mu bili izročeni vsi uradniki na milost in nemilost. Delati bi morali po njegovi zapovedi, tudi ako bi bilo v opreki z zakonom. Če bi s tem storili krivico kakšnemu državljanu, bi ta imel možnost pritožbe le tedaj, ako bi mu to dovolil notranji minister.

Državni nameščenci, ki bi si upali kritizirati vladro dr. Stojadinovića ali bi se sicer kaj pregrešili proti vodji, bi bili kaznovani z znižanjem plače do 50 odst. Istotako upokojenci.

Te kazni bi bili lahko deležni tudi sodniki.

Občinski odbori bi bili docela podrejeni sreskim načelnikom, ki bi jim lahko stavili karšnekoli zahteve. Občinski odbori bi jih morali izpolniti ali pa bi župana doletela kazen. Za vsako nepravilno kretnjo pa je občinskim odborom bil zagrožen razpust. Proti aktom upravnih oblasti bi ne imeli nobene pritožbe več. Nove volitve bi se vršile ko bi oblast smatrala to za primerno. Občinski uslužbenci bi bili brez stalnosti in odvisni ne od volje občinskega odbora in določil pragmatike, ampak od bana.

Sodniki bi se ne samo ne smeli politično udeleževati, ampak bi jim bila tudi prepovedana vsaka kritika in omalovaževanje naredb oblasti in predpostavljanih, t. j. da bi ne smeli več svobodno soditi zlasti ne v političnih procesih.

Upravne oblasti bi lahko nalagale državljanom kazni po din 1500 do 5000, proti katerim bi se državljani ne mogli pritožiti.

Predvidene so bile nove omejitve za tisk. Iz tiskarne bi ne moglo ničesar, kar ni predhodno odobril državni tožilec. Začetek izvajanja te določbe je bil storjen v mesecu novembru lanskega leta, ko so bile tiskarne zastražene in se je vse, kar je prihajalo iz tiskarn, preiskovalo po policijskih organih.

Z raznimi določbami si je hotel zagotoviti pravico, preprečiti nadaljnje snovanje strank in razpustiti že obstoječe.

Ni čuda, da je človek s takimi name-rami moral vzbuditi nezaupanje tudi pri svojih dočerašnjih prijateljih.

Voitev papeža. Konklave v Rimu-Vatikanu se prične dne 1. marca t. l. Volitev se udeležijo 61 kardinalov. Ugibanj in sufliranja po listih, kdo bo novi papež, ni konca ne kraja.

Vedno bolj poudarjena voljaška zveza med Anglijo in Francijo

Angleški vojni minister govori.

V londonski zbornici je zunanji minister lord Halifax ponovno potrdil angleško-francosko politično in vojaško solidarnost. Halifax je ob veliki tišini izjavil:

Gotovi krogi so izjavo o solidarnosti Velike Britanije in Francije, ki jo je dal Chamberlain pred dnevi v spodnji

Francija ne da nobenega ozemlja

pravi Daladier.

Na banketu, ki ga je ameriški klub v Parizu priredil v proslavo obletnice Washingtonovega rojstva je ministrski predsednik Daladier naglasil dobre strani francosko-ameriškega prijatelj-

celotne sporazumne rešitve naših razmer.

Socialisti polagamo na to stvar veliko važnost in hočemo tudi v tem vprašanju soodločevati po zdravih načelih v prid edinstvenosti in duhovnega sodelovanja nove države.

stva, ki ga utrjujeta volja do miru in upanje, da bo povsod zmagala miroljubnost. Hočemo mir, ker smo demokratska država, toda prav zato ne bomo nikdar pristali na nečasten mir in dasi smo protivniki vojne, ne bomo ostali neodločni v primeru vojne nevarnosti. Vemo, da se z vojne ne da doseči nobena trajna rešitev kakšnega vprašanja, vendar pa ne bomo pristali na nobeno abdikacijo, za nas sta mir in svoboda dva nerazdružljiva pojma. Francija se pretenj ne bo ustrašila in ne bo dovolila niti najmanjše okrnitve svojega ozemlja.

Balkanska konferenca

Stalni svet Balkanske zveze je imel v Bukarešti 20. in 22. februarja 1939 sejo pod vodstvom rumunskega zunanjega ministra Gafenca. Zvezo tvorijo Rumunija, Jugoslavija, Grčija in Turčija. Za Bolgarijo, ki se ni članica zveze, je bil navzoč le opazovalec.

Predsednik se je podal novinarjem izjavo, ki pravi, da so proučili gospodje ministri vprašanja mednarodnega položaja, izmenjali misli o stvareh, ki se tičejo držav Balkanske zveze. Ugotovili so med seboj enako naziranje o položaju in politiki, ki je usmerjena k idealu miru. Svet je potrdil iznova tesno solidarnost, ki družijo članice zveze. Svet je pozdravil sporazum, ki je bil sklenjen 31. julija 1938 v Solunu, ki prida krepko voljo držav zveze, da ničesar ne zanemarijo, kar bi moglo privedi do popolnega zaupanja med državami Balkanskega polotoka. Tekoče redno zasedanje sveta bo februarja meseca 1940 v Beogradu.

Seja sveta je načelno priznala Francovo vladro ter razmotrivala o novi situaciji, v kolikor gre za aktivnost angleške in francoske gospodarske politike v srednji in jugovzhodni Evropi.

Italija dobavila križarko Sovjetski Rusiji

Po podpisu italijansko-ruske trgovinske pogodbe.

Sovjetska Rusija je že pred dalj časa naročila v ladjedelnici v Livornu v Italiji eno križarko. Pozneje so se pojavila neka nasprotja, ki so vodila do ukinitve trgovinske pogodbe med obema državama. Italijanska vlada je radi tega zaplenila križarko v svrhu kritja obveznosti, ki jih Sovjetska Rusija še ni poravnala. Sedaj je prišlo do sklepa nove trgovinske pogodbe med Sovjetsko Rusijo in fašistično Italijo. Italijanska vlada je že dogotovljeno in doslej zaplenjeno križarko izročila Sovjetski Rusiji. Križarka nosi ime »Taškent«, ima 3000 ton in razvija hitrost 42 vozlov na uro.

Kdo bi si mislil, da je kaj takega mogoče.

O političnih zakonih

Kako jih nameravajo uveljaviti?

Iz Beograda poročajo splitskemu »Hrvatskemu glasniku«, da bo vlada izdala nove politične zakone sporazumno s skupščinskimi in senatskimi odbori. Novi volilni red pa bo baje dooločal zopet volitve po volilnih okrožjih.

Trenja v Francovi Španiji

V Francovi Španiji se vedno bolj ostro izoblikujejo nasprotstva med pristaši generala Franca in monarhisti, ki so doslej podpirali Franca. Monarhisti so za prekinitev vojne v Španiji in zahtevajo, da se sestane oba tabora k pogajanju v Londonu. Franco pa hoče izriniti monarhiste iz vlade in vpeljati docela fašistični režim, kateremu se monarhisti prav tako upirajo.

Pogajanja med Francijo, Anglijo in Francom.

Pogajanja med Francijo, Anglijo in

generalom Francom radi priznanja njegove vlade se še vrše. Francosko in angleško časopisje zatrjuje, da bodo razgovori te dni zaključeni. O vsebini teh razgovorov se ne ve ničesar določnega.

Na bojiščih ni ničesar novega.

Poročila s španskih bojišč soglasno ugotavljajo, da ni ničesar novega. Zatišje na frontah je vsekakor posledica diplomatske akcije, ki jo vodi Anglija in Španija v obeh taborih.

Koliko znaša premoženje delavskega zavarovanja?

SUZOR bi moral graditi tudi delavska stanovanja.

Imovina Srednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu je znašala koncem leta 1937. (mišljeni so dohodki iz nezgodnega zavarovanja, kajti bolniško zavarovanje je itak pasivno) skupno 459.000.000 din; od tega je 227.000.000 naloženih v nepremičninah. Bilo bi lahko še več, če bi delodajalci in zlasti država redno plačevali prispevke za svoje uslužbenke. Odobreni so novi veliki zneski za gradnjo novih zdravilišč in okrevališč, za nove uradne zgradbe itd. Odobreni so tudi mnogomilijonski krediti kot posojila raznim samoupravam za gradnjo bolnic. Potrebno bi pa bilo, da bi SUZOR skrbel tudi za gradnjo zdravih stanovanj, kar bi gotovo tudi

bilo v njegovem interesu. Zlasti sedaj, ko bo uzakonjena etažna svojina, bi se taka stanovanja mogla zidati na združni podlagi. Riziko ne bi bil nič večji kakor pri posojanju denarja samoupravam. Dosedaj še SUZOR ni v tem pravcu prav ničesar storil, dasiravno bi to bila njegova dolžnost, ker upravlja tudi z denarjem delavcev samih. Ne briga se niti za svoje uslužbenke, ki morajo s svojimi res skromnimi plačami plačevati neprimerno visoke stanarine ali pa stanovati v nemogočih luknjah. Denar, ki ga plačujejo delavci, naj se v prvi vrsti nalaže v dobro delavcem, posojila, v dobro meščanskim zavodom, naj bi prišla šele v drugi vrsti v pošte.

V čem je moč angleške demokracije?

Svoboda človeka nad vse.

Človek, ki pride z evropske celine na angleški otok bo takoj opazil, da je prišel v dežlo, kjer so razmere docela drugače kot jih je pa viden doma, v svoji državi.

Naj zadostuje par primerov, ki se jim nas eden ne more nikoli dovolj načuditi:

Širom Anglije se vrše od časa do časa shodi davkoplačevalcev, na katerih vsak državljani lahko govori kar hoče, hvali ali zabavlja, kakor mu pač pride. Nihče mu ne sega v besedo, nihče ga ne prekine, nihče ga ne kliče na odgovornost. Poznavalci razmer trdijo, da angleški davkoplačevalec ne prenaša davčnih bremen brez odpora in kritike ter da v zabavljanju prav nič ne zaostaja za davkoplačevalcem s celine, oziroma se loči od njega le v tem, da si lahko olajša svoje srce in ohladi svojo jezo na javnih zborovanjih, kjer po vrsti lahko ozmerja vse ministre in vlado.

V angleškem parlamentu imajo za časa zasedanja vsak dan po eno uro diskusije. Ob taki uri sede ministri na svojih mestih, poslanci pa jih vprašujejo in ministri morajo odgovarjati. Poslanci torej ne stavijo interpelacij, na katere lahko minister odgovori čez par tednov ali pa tudi ne, ampak so vezani dajati odgovore in pojasnila takoj.

V Hyde parku v Londonu je poseben prostor, kjer lahko nastopi vsak kot govornik, brez predhodne prijave policiji ali dovoljenja, torej brez vprašanja in brez takse. Ljudje se zbirajo pred govorniki, ki tvorijo najbolj pisano družbo od propagatorjev najrazličnejših verskih družb, do komunistov, anarhistov in nihilistov,

jih poslušajo, se jim smeji ali jim odobravajo, pa gredo spet svojo pot dalje. Nikogar ne vznemirja, ako nastopa drugi poleg drugega govornika, ki propagirata nasprotujoča si mišljenja. Ljudje poslušajo enega, poslušajo drugega in nazadnje si ustvarijo svojo sodbo.

Sredi Londona srečaš na cesti spreved. V njem nosijo table in transparente z najrazličnejšimi napisi. Neredko so na tablah gesla, ki so naperjena proti vladi ali posameznim ministrom, proti njihovi politiki in zakonom. Da dajo povdarka svojim zahtevam, se zgodi, da v takih sprevedih pozdravljajo vlado z: Doli vlada! Doli Chamberlain ali ta in oni minister! Policist, ki sreča spreved, ima samo eno nalogo, da koraka na čelu spreveda in utira pot demonstrantom ter po potrebi ustavi tudi promet, ker vladi nikakor ni vseeno, ako bi koga izmed njenih protivnikov povozil kakšen avtomobil.

Mož, ki jutraj razkačen odide z doma, besen na vlado in njeno delo, je kot demonstrant dal duška svoji jezi na ulici, pa se zvečer vrača zadovoljen domov, češ, pa sem ti le povedal Chamberlain, kar ti gre, ne boš me tako kot si misliš.

Te razmere, ki bi v marsikakšnem dresiranem Evropejcu vzbudile misel, da je prišel v deželo anarhije, so v bistvu izraz resnične politične demokracije in osebne svobode angleških državljanov, za katero jih zavidava marsikakšen človek na svetu. Kaj je torej prirodočenjski dejavnik, da v Angliji tudi policija ne pozna — gumijevk. Tako trdno je zgrajena angleška demokracija,

Doma in po svetu

Treba je popraviti vse. »Jutarnji list« piše, da bo morala vlada popraviti vse krivice, ki jih je prizadejala prejšnja: ponovno sprejeti odpuščene uradnike in premeščene vrniti na stara mesta, brisati zaporne in denarne kazni, ki so bile izrečene v zvezi z volitvami, odpraviti komisarije in komisarijate v vseh institucijah, kjer postoje.

Banski svet dravske banovine je sprejel v soboto resolucijo, ki pozdravlja izjavo nove vlade, da smatra rešitev hrvaškega vprašanja za svojo najresnejšo nalogo, soglasno. Resolucija izreka tudi nado, da se ob tej priliki tudi za Slovenijo ustvarijo trajni, boljši in čvrstjši odnosi glede sodelovanja v državnem življenju na podlagi popolne enakopravnosti. — Zgradnja te politike, ki bo družila vse sile, bo jamstvo popolnega miru v državi, gospodarskega blagostanja ter varnosti in miru na mejah.

Za železničarje. V debati o proračunu ministrstva železnice je govoril minister Spaho, ki je povdaril, da smejo železničarji nanj računati in da bo vselej podpiral njihove težnje. Potem pa je govoril slovenski poslanec dr. Lavrič, ki je rekel, da se mora povišati stalež osebja za 30 odstotkov, odpraviti praznovanje delavcev, dovoljevati dopuste kot je v zakonu predvideno in regulirati delovni čas. — Za uresničenje teh zahtev je seveda treba eno: predlagati zadostne kredite v proračunu in dobiti za to pristanek železniškega in finančnega ministra.

Ali bo popravljena krivica železničarjem, ki so bili po l. 1923. nastavljeni, pa so izgubili pravico, da bi se jim štela v penzijo tudi vsa leta, ki so jih prebili na železnici kot delavci? V tej zadevi se sedaj mudi v Beogradu več železničarjev, ki pritiskajo kljuko in opozarjajo kot že poprej leta in leta merodajne, da bi to krivico z amandmanom v novem proračunu popravili.

Naredba o zavarovalnih družbah. Minister trgovine in industrije je odredil, da morajo vse zavarovalne družbe urediti svoje poslovanje po določenih naredbah do 10. avgusta t. l. Ta odlok se menda tiče naredbe o dobroteljskih ustanovah?

Za javna poslopja v Beogradu je bilo izdano v letih 1925 do 1934 2.235 milijonov dinarjev. Kako zidajo gimnazijska poslopja? Zagrebški listi pišejo, da je zagrebska občina sama zgradila dve gimnaziji.

Gimnazije v naši državi. V Jugoslaviji imamo 530 gimnazij, in sicer popolnih 129 (20 ženskih, 29 moških in 80 mešanih), nepopolnih je 41, 13 samoupravnih in 19 privatnih. Študentov imamo 48.000 moških, 45.000 ženskih, skupaj 128.000. Profesorjev imamo na gimnazijah 5400.

Učiteljski imamo v Jugoslaviji (državnih) 29 (med njimi dve moški in štiri ženska), 23 mešanih in 5 privatnih, skupaj 34. Učencev je 2700, učenk 1500, profesorjev 500.

Sodniki so sporočili ministru pravde svoje zahteve. Prvo kar zahtevajo, je zakon o sodnikih. Zaenkrat je stalnost sodnikov zajamčena samo v ustavi. Ker pa zakon ne bo še tako kmalu izdan, predlagajo sodniki, da se vsaj začasno uvede nek red pri napredovanju sodnikov.

Železniške tarife nameravajo zvišati. V železniškem blagovnem prometu nameravajo zvišati prevoznino od 5 do 10 odst., kakor smo že poročali. Zagrebska industrijska zveza zahteva

sklicanje tarifnega odbora ter se pritožuje, da bo zaradi tega promet z blagom otežkočen in zmanjšan. V industriji se že sedaj pojavlja zastoj in ga bi zvišanje le pospeševalo. Zvišanje bi prineslo blagajni 250 do 280 milijonov dinarjev.

Bakrene rudnike pri Demir Kapiji je prevzela družba (Petschek), ki je obratovala prej v Sudetih. Investirala je glavnicu 50 milijonov dinarjev.

Nemčija dolguje balkanskim državam nič manj kot 60 milijonov mark, t. j. eno milijardo dinarjev za blago, ki ga je iz teh držav uvozila.

Nemška zunanja trgovina nazaduje. V januarju je izvozila Nemčija blaga za 913,6 milijonov mark, v januarju preteklega leta, ko je bila Avstrija še samostojna in Sudeti del češkoslovaške, pa je znašal izvoz 929 milijonov mark.

Zopet čiščenje v vrstah avstrijskih nacistov. Avstrijski nacisti se ne morejo pomiriti z novim stanjem, predstavljali so si stvar nekoliko drugače. Ni dolgo tega, kar je bilo odstavljenih cela vrsta okrožnih vodij, med njimi tudi znani Globočnik, sedaj pa pišejo angleški listi, da so celo vrsto vodij in drugih nezadovoljnih zaprlji v koncentracijska taborišča. Na Dunaju so se pojavili protidržavni lepaki.

30 držav je priznalo doslej Francovo vlado v Španiji.

Lloyd George obolel. Stari angleški liberalni politik Lloyd George je nevarno obolel. Biva v Churtu južno od Londona na svojem posestvu.

Iz češkoslovaške

Novinarji zapuščajo domovino. Ne samo vodilni politiki prejšnjega demokratskega režima, nemški socialdemokrati in zidi, tudi demokratski novinarji zapuščajo eden za drugim svojo češkoslovaško domovino in odhajajo v inozemstvo. Tako so poročali časopisi, da je že pred meseci odšel v inozemstvo znani novinar in ožji sodelavec dr. Beneša, H. Rypka, ki je sodeloval predvsem v »Lidovih Novinah«. Minule dni pa je zapustil republiko tudi redaktor »Prava Lidu« s. J. Martinek, ki se je vrnil v Ameriko in bo deloval zopet kot novinar v mestu Chikagu, odkoder je prišel pred par leti in se odlično udeleževal v Pragi kot novinar in narodno-gospodarski ter socialno-politični javni delavec. S. Martinek je dobro znan tudi z našimi slovenskimi sodrugi in uredniki »Prosvete« in »Proletarca« v Chikagu ter bo ostal gotovo tudi sedaj v prijateljskih odnosih z našim socialističnim pokretom v Ameriki.

Nemški tisk zagovarja volitve v Podkarpatski Ukrajini. Madžarsko časopisje je zadnje čase silno napadalo podkarpatsko ukrajinsko vlado in ji očitalo, da so se vršile volitve v znamenju silnega terorja in sleparij. Sedaj se je oglašil nemški tisk, ki pa pravi, da so bile volitve svobodne in da so ti madžarski očitki na račun Vološinove vlade neresnični. Menimo, da so ti prepripi povsem nepotrební.

Pomilostitev ukrajinskega izdajalca. Bivši predsednik karpatsko-ukrajinske vlade Andrej Brodi, ki je bil obtožen veleizdaje, je bil pomilosten in se je takoj izselil na Madžarsko, kamor ga je vleklo srce.

Načelnik češkega generalnega štaba, general Krejčí, je bil iz »zdravstvenih« razlogov na lastno prošnjo vpokojen.

C. Nordhoff in J. N. Hall:

HURIKAN

Prihod kapitana Nagleja in njegove jadrnice je pomenil velik dogodek v življenju otočanov. Celo mene se je ob takih prilikah polastilo vznemirjenje. Najmanj teden dni pred pričakovanim prihodom Katopue se je mladež na otoku razgledovala po morju za njo. Paglavci so imeli navado plezati na najvišje kokosove palme ob obrežju in po cele ure preždeti zgoraj. Mnogo jim je bilo na tem ležeče kdo bo mogel kot prvi zakričati: »Te pahi! Te pahi!« Klic je šel potem od ust do ust, dokler ni dosegel zadnje koče v naselbini. Na tak dan ni nihče mislil na kakšno delo. Žene so se oblekle v najlepša oblačila in si nadele nakit, med tem ko so možje oblekli svoje nedeljsko odelo iz belega platna. Davno poprej predno se je jadrnica pojavila v prelivu, je bila že vsa vas zbrana v pristanišču. Ladjaja je pripeljala pošto od daljnjih sorodnikov in znancev, pa tudi parau-
api — govoreči časopis. Člani posadke, od kapitana pa doli do najmlajšega, ki se je šele učil za pomorščaka, so se prav dobro zavedali, kaj se pričakuje od njih. Zato so skrbno zbirali vse novice o tem kar se je dogodilo na otokih in tudi če so bile še tako neznatne; niti najmanjših podrobnosti niso pozabili. In kako dobro so znali s svojim pripovedovanjem novic učinkovati na poslušalce!

Za dogodke kje daleč zunaj v svetu v Manu-

24

kuri ni bilo zanimanja, pač pa za prigodbe, ki so se tikale poznancev ali pa ljudi, o katerih so že mnogo čuli: o Pakiju na Fakavari, ki se je na svoje stare dni poročil z živahno mlado ženo; o možu na Hikeureju, ki je dobil za en sam biser, ki ga je bil našel, izplačanih več tisoč frankov; o ženi z Marokaua, ki ji je morskí pes odgriznil roko; zlasti pa o zadnjem Terangijevem begu!

Te novice, pripovedovane na dolgo in široko ter primerno olepšane, so bile prebivalcem predmet njih razgovorov celih šest mesecev, dokler ni jadrnica zopet priplula!

Katopua je prevažala z otoka ves pridelek kobre na svetovna tržišča in dovažala v svojem velikem trebuhu na Manukuro — razen kokosovih orehov in rib — vse kar se je tu podelo ali sicer porabilo. Živila, obleko, gradbeni material, orodje in vsakovrstno spravo, da celo to kar se rabi za polnjenje žimnic, na katerih so spali otočani, vse se je dovažalo s Tahitija.

Prebivalci Manukure bi bili za silo mogli živeti tudi brez teh stvari — in so tudi živeli stoletja dolgo —, toda trgovina s kopro jih je obogatila in kar so dobili so takoj tudi izdali. Med starejšimi ljudmi jih je bilo mnogo, ki niso prav znali izkoristiti kredita, ki so ga imeli v Tavisevi trgovini; bili so večkrat naravnost v zadregi kaj naj si še kupijo. Narobe pa mladim možem in ženam to ni delalo nobenih težav. Na dan, ko je prispela jadrnica, so bile police v trgovini polne novega pisanega

blaga iz bombaževine, konzerv z govejim mesom in jeguljo ter sadežev; za pultom so stali sodi napolnjeni z moko, zaboji čaja, kave, tobaka in riža, v velikih omarah pa je bila tako ogromna izbira koristnih in lepih stvari, da nisi vedel kaj bi si najprej kupil: nož, škarje, električne žepne baterije, broše, prstane, uhane... nekateri celo iz devetkaratnega zlata!

Vselej pred prihodom jadrnice je bila trgovina že precej prazna, ako pa je Tavi sploh vse razprodal, kar ni bilo redko, so se njegovi odjemalci zopet navadili na življenje kot so ga poznali njihovi predniki, ki je bilo enostavno in brez večjih potreb. Radi tega si niso delali prav nič težkega srca, tako da je bilo jasno, kako malo jim je bilo ležeče na vsem tem razkošju, ki je prihajalo k njim od zunaj...

Povratek guvernerja je povzročil, da je postal prihod Katopue dogodek prav posebnega pomena. Fakahau je stal čisto spredaj med množico, ki je pričakovala prihoda ladje. Preko desne rame na levo stran ledij je imel trikolorno opasnico, ki je bila pod francosko oblastjo znak njegovega položaja kot poglavarja. Poleg njega je stal njegov brat, trgovec Tavi, na njegovi desni pa gospa de Laagejeva.

De Laage je bil tri mesece odsoten. Ko je križarila ladja med čermi, smo ga videli na krovu, kako je z daljnogledom iskal svojo soprogo. Čim je jadrnica priplula v pristanišče, je prišel guverner s krova na breg in jo pozdravil na običajen način z vljudnim nasmeškom.

(Dalje prihodnjič.)

Pogrebno društvo na Pobrežju pri Mariboru
ima svoj občni zbor v nedeljo, dne 26. svečana
1939 ob 9. uri dopoldne v verandi gostilne Hren
na Pobrežju. Aleksandrova cesta 24.

NOVA KONFEKCIJSKA TRGOVINA

Cenjenemu občinstvu najljubše sporočam, da sem **prevzel** modno trgovino gosp. Franca Škofa v Mariboru, **Aleksandrova cesta 23** ter na novo **otvoril konfekcijski oddelok** vseh vrst moških in otroških oblek. Svoje temeljito strokovno znanje sem si pridobil z dolgoletno prakso ter bom cenjenim odjemalcem ne samo s prodajo, temveč tudi s svojimi nasveti vsestransko ugodil.

Za cenjeni obisk se priporoča

MIRKO BREČKO

MODNA IN KONFEKCIJSKA TRGOVINA
Maribor, Aleksandrova cesta 23

Kakšni so izgledi za zaposlitev naše ženske delovne sile v inozemskih gospodinjstvih?

V Angliji in na Holandskem.

Pred koncem l. 1938. je pozvala Nemčija svoje državljanke, ki so zaposlene v Holandiji in Angliji kot gospodinjke pomočnice, da se vrnejo v domovino. — Pisali smo že, da se je temu pozivu odzvalo majhno število prizadetih. — Razlogi za to so različni, najbolj tehten pa je vsekakor ta, da je Nemčija, po izjavi dr. Gobbelsa, itak preobjudena, ker pride 140 prebivalcev na en kvadratni kilometer. Razen tega je življenje na Holandskem ali v Angliji boljše in je zlasti hrane v izobilju. Čehi so se tako potrudili, da spravijo namesto odšlih nemških služkinj svojo odvratno žensko delovno silo v inozemstvo. Položaj hišnih pomočnic na Holandskem in v Angliji je večkrat boljši kot pa naših studiranih žen, ki so zaposlene kot uradnice in podobno. Ker imamo tudi precej veliko število mladih žen, ki ne dobe doma zaposlitve, bi bilo priporočati, da jih skušamo spraviti v inozemstvo v službo kot hišne pomočnice. Doslej se s tem nismo ukvarjali. Po-

navadi se je smatralo, da tiči za vsakim takim poskusom nevarnost prostitucije. Tega ni mogoče popolnoma zanikati.

Toda spričo dejstva, da je na Holandskem in v Nemčiji na tisoče služkinj iz tujih držav, se nam pa zdi, da nevarnost vendarle ni tako velika, kakor se je zdela. Seveda bi morale prevzeti posredovanje služb hišnim pomočnicam v tujini naše posredovalnice dela, ne pa, da prepuščamo to tujim posredovalnicam, ki vodijo akcijo s pomočjo oglasov v časopisu in se pri tem okorišajo.

Kulturna avtonomija v Belgiji. Nova belgijska vlada, ki so jo sestavili katoličani in socialisti, si je nadela nalogo, da bo rešila trenja med Valonci in Flamci na ta način, da bo dala Flamcem kulturno avtonomijo.

Osnovne napake, ki se bodo v bodočnosti osvetile. General Franco je odpravil katalonščino kot drugi uradni jezik v Kataloniji.

SLOVENSKI HUMORISTIČNI - SATIRIČNI LIST »TOTI LIST«, ki izhaja že leto dni nepretrgoma v Mariboru, stopa s 1. marcem v drugo leto. Da dostojno praznuje ta redki jubilej, izda naslednje številko na 16. straneh aktualne zabavne vsebine. List vam toplo priporočamo. Naročnina znaša 36 din letno. Naslov: »TOTI LIST«, Maribor, Cvetlična 12. Dopolnilna zadostuje!

RUSE

Črtanje izrečenih kazni. Poročali smo že o oprostitvi izrečene kazni nad več delavci. Je to v redu, krivica naj se popravi. — Odprta je samo še kazen s. Schöneta Vilija, ki je bil kaznovan z globo din 500, v slučaju neizterljivosti pa na 10 dni zapor. Naložena kazen se je izrekla, na podlagi izjave nekega ovadnika, češ, da je s. Schöneta delil odnosno njemu izročil protifašistično brošuro. Delavstvo je zelo radovedno, kdo je ta ovaditelj.

Odkar je razpuščena »Vzajemnost«, kulturno delo med delavstvom precej počiva. Priredili pa bomo več predavanj. V soboto, dne 21. t. m. bo predavanje o prilikah v Macedoniji. Obiskal nas bo s. Ačimović iz Skoplja, da nam ob tej priliki nazorno raztolmači življenje in socialne prilike južne Srbije. Upamo, da bo delavstvo to predavanje obiskalo in s tem dokazalo, da ne kloni in da bo še gradilo v procvit našemu gibanju.

Tudi v našem kraju imamo ljudi, ki so ob težkem delu in trpljenju dočakali visoko starost, baš zato se jih mi spominjamo s par skromnimi vrsticami, so to kar trije junaki, ki so dočakali starost čez 90 let in sicer tesar Nemešnik, kmet Bukovnik ter krojaški mojster Stane Antona, ki še danes siva brez očal. — 85 letnih mož, ki še izvršujejo svoj poklic, je tudi nekaj; vsi poznamo krojaškega mojstra Stane Antona, ki še danes siva brez očal. Ravnotako še mizar, njegov sovrstnik po letih, Marko, po domače Tišler, ki tudi še vedno rad hodi na Pohorje. — To je znamenje, da je naš kraj zdrav in zrak čist, čeprav ga nekateri podležji hočejo pokvariti s tem, da polivajo svojim političnim nasprotnikom stopnišča z gnojem.

SV. LOVRENC NA POHORJU

Koliko vas je torej v resnici? Še ni dolgo tega, ko je poročal »Slovenec« in njegov »Slovenski Delavec«, da je v šentlovrenski tovarni kos vse »zeleno«. — Kakor drugod, je tudi v št. Lovrencu resnično ljubni dopisnik že po novno vse rdeče pokopal in spravljal pod zemljo. Pri zadnji razpravi »ze'enege« pristaša, Karla Vrenčurja, pa se je izkazalo popolnoma drugače. Sam predstavniki »zelencev«, Karel Vrenčur, je stokal v sodni dvorani, da mu v tovarni ni več obstanka, ker so vsi proti njemu, odkar je pristopil k »zelenim«. Ponovno je pravil vsem, ki so ga hoteli poslušati, da bo moral oditi iz tovarne, ker ga baje vsi sovražijo in tudi na dan rabuke, radi katere je bila razprava, se baje ni nihče za njega zavzel. Kje so potem tisti »zeleni«, ki so obvladali Sv. Lovrenc in jih je »kot listja in trave«? — Tako le pride počasi vsa bridka resnica na dan. Z lažljivimi dopisi v časopisih se pač še ne pridobivajo pristaši in iz enega še ni mogoče napraviti večine. Nazadnje je od vsega tega ostala samo grda blamaža in polomija.

STUDENCI PRI MARIBORU

Radni občni zbor podružnice l. del. kolesarskega društva bo 26. februarja t. l. s pričetkom ob pol 9. uri dopoldne v društvenem lokalu pri Majheniču, z običajnim dnevnim redom. — Odbor.

Narodno gledališče v Mariboru

Franc Bevk: Partija šaha.

Valo Bratina, sedanjí član ljubljanskega gledališča, je lani praznoval srebrni jubilej svojega odrskega udejstvovanja. Ker je bil jubilej pred leti po Nučičevem odhodu steber mariborske drame in je ostal vse do svojega odhoda najmarkantnejša igravska osebnost mariborskega gledališkega oboja, je mariborsko občinstvo z veseljem pozdravilo zamisel, da se njegov jubilej praznuje tudi v Mariboru, napolnilo gledališče do zadnjega in priredilo jubilarntu navdušen sprejem. Valo Bratina, ki je vedno s toliko ljubeznijo negoval mlado slovensko dramsko umetnost in omogočil na mariborskem odru izvedbo tolikih naših izvršnih del, tudi če je bila njih vzporeditev tveganja in nevarna, je ostal tej svoji navadi zvest tudi ob tej priliki in praznuje svoj jubilej s krstno predstavo Bevkove »Partije šaha«. France Bevk, plodovit in nadarjeni goriški pisatelj, se je pred leti s »Kajnom« tudi kot dramatik uspešno uveljavil, a se je potem popolnoma oklenil pripovedništva. Tako ni čuda, če s »Partijo šaha« ni napravil koraka naprej in je njemu, romanopiscu in novelistu, zrastle pod rokami namesto drame le v dramsko obliko zavita novela. Bevkovi »Partiji šaha« manjkajo osnovne prvne in sestavine drame, predvsem dramatski zapletljivost in je tako prav za prav le srednje težka psihološka naloga. Ni mogoče reči, da bi delo znalo prikleniti gledalca, dolgo ga ne zanima in kar naenkrat ga je preveč. — G. Bratina se je kot režiser vključil v svojo pozornostjo in jo postavil v lep in topel zunanji okvir, saj v inscenaciji je bil že vedno mojster. Bratinova oblikovalska moč je že od nekdaj bila v risanju kmečkih in malomeščanskih likov. Salonska vloga tovarnarja, ki se bori za ljubezen svoje žene in končno osmeši ljubimca, mu brez dvoma manj leži, dasi jo je zajeel z jasno in dosledno izvedenimi potezami v umsko zadovoljivo podobo. G. Starčeva je s prepričevalno igro podala mlado zakonsko ženo, ki se ji hoče življenja, g. Crnobori je prav tako posrečeno dojel vlogo ljubimca. Četrta oseba je služkinja, ki je potrebna samo dramaturgu, ne dramatik in ki jo je fino in nevsipljivo orisala g. Kraljeva. — Dasi je uspeh »Partije šaha« kljub vestnemu trudu igralcev razočaral, je vendarle prav, da je spet doživelo domače delo svojo prvo vzporeditev na mariborskem odru, ki je videl že toliko krstnih predstav. — S.

LJUDSKA SAMOPOMOČ

v Mariboru, reg. pom. blagajna

znana domača zavarovalna ustanova v Dravski banovini, ki plodonosno deluje že od leta 1927 in je izplačala tekom obstoja nad 37 milijonov din na pogrebnišnih in doti.

Zavaruje za pogrebno zdrave osebe obeh spolov od 17. do 70. leta do največ din 10.000— in

za doto mladoletne od 1. do 16. do največ din 25.000— plačljiva ob dovršenem 21. letu.

ZAHTEVAJTE BREZPLAČNO IN BREZOBVEZNO POJASNILA

Pogledi Antona Martina Slomška na kmečka in delavska vprašanja leta 1849

»Ne svoboda tiska«.

»Pončejkovo Jutro« je ponatisnilo iz »Zgodnje Danice« iz leta 1849 postno pridigo škofa Antona Martina Slomška, ki jo je poslal slovenskim vernikom leta 1849 za postni čas.

Ponatiskujemo po »Jutru« ta odstavek:

»Posebno pa kmetam v sedanjih časih družiga ni na misli, ko nove pravice, tako da se je močno bati, da bi od samih pravic ne pozabili, kaj je kerščanska pravica.

Družina (to je hlapci in dekletje) je večji del, kakor se sploh tožuje, tak hudi razvajena, da ni že mogoče izhajati z njo; ne porajta gospodarja, ne gospodinje, pa se tudi boja ne boji.

Prešestnikov, postranskih mater in otrok je toliko po svetu, kakor bi bil pravičen bog šesto zapoved izbrisal.

Veliko kardelo močnih, terdnih beračev se po cestah brez dela snuje, dokler na poji ino v delavnicah pridnih rokodelov primanikuje.

Vsako leto raste število goljufov, tatov in hudodelnikov, de so ječe pretesne. Široka je cesta, ktera v pogubljenje gre in veliko jih je, ki po njej hodijo.

Nadalje prinaša »Jutro« izveček iz Slomškove »Zgodnje Danice« iz leta 1850. Slomškovo razlaganje turškega Ramazana.

»Kaj praviš Ti, mlačni kristjan... nikar takof Sicer bo terda pred sodnim stolom. Tam Te ne bo ne ustava, ne svoboda tiska, ne Tvoja široka vest zagovarjala. In porota sinu božjega ne dela razločka med narodnostjo, kar si tukaj sejal, boš tamkaj žel — vekomaj. A i slišiš? — Vekomaj!«

Zadnje vesti

Priznanje vlade generala Franca sta Anglija in Francija odložili, ker hočeta poprej vedeti, ali bosta uspeli s svojimi predlogi za sklenitev premirja, o čemer se pogaja tudi francoski odposlanec Berard v Burgosu.

Holandska je priznala Francovo vlado.

Parlament Zedinjenih držav je sprejel zakon o povečanju letalskih sil na Tihem oceanu s 368:4 glasovom.

18 irskih teroristov je bilo obsojenih v Londonu radi izvršenih bombnih atentatov, ki so povzročili mnogo škode in tudi zahtevali človeške žrtve.

Italijanski zunanji ministar Ciano je odpoval v Varšavo.

Kam z bombažem? V Zedinjenih državah imajo preveč bombaža. Hočejo ga izvažati, pa nimajo kupcev, ki bi imeli kaj denarja. Sedaj bodo ceno bombaža za domačo porabo najbrž zvišali in bodo na ta način krili izgubo, ki bo nastala, ker bodo dajali bombaž v inozemstvo mnogo bolj poceni.

Kdo je kriv. Italija koncentriira svoje čete v Tripolisu (Lybiji), ki meji na francoski Tunis. Italijanski listi trdijo, da dela to radi tega, ker je ojačila posadke v Tunisu tudi Francija. Francija pa je ojačala svoje posadke ko je čula, da zahtevajo od nje Tunis, Korsiko in Džibuti.

Delavski pravni svetovalec

Stroški odvetniškega opomina (Pobrezje)

Vprašanje: Delodajalca, bogatega nemškega podjetnika, lastnika vile in luksuzn-avta, ki mi ni plačeval nadurnega dela, sem opominjal po odvetniku na plačilo, potem, ko mi že na moj lasten opomin ni hotel za nadure ničesar plačati. Na odvetniški opomin je moj bivši delodajalec plačal del terjatev, odklonil pa je plačilo stroškov, radi česar sem vložil proti njemu tožbo na plačilo odvetniških stroškov, ker po mojem mnenju ne gre, da bi jaz moral nositi odvetniške stroške. V tožbi sem izrecno navedel, da je bil opomin po odvetniku potreben, ker sem že poprej sam brezuspešno opominjal, ne glede na to, da je po obrtnem zakonu delodajalec dolžan plačati nadure tudi brez predhodne zahteve in je že v zamudi, ako jih ne plača ob dospelosti t. j. takrat, ko izplačuje delavcu redno mzdo. Kljub temu sem sedaj prejel od sodišča sodbo, v kateri je sodnik razsodil, da se tožbeni zahtevek zavrne, češ, da je med strankama nesporno, da jaz nisem delodajalec osebno opominjal in da se zato nisem bil upravičen obrniti kar na svojega zastopnika, ampak bi bil moral prej zadevo urediti sam neposredno. Pri razpravi pa je utemeljil sodnik sodbo le s tem, da se tako ne bomo pravdali. Kako je mogoče sodnik tako razsoditi, ko pa sem izrecno v tožbi zatrjeval drugače in tudi pri razpravi teh svojih trditve nisem spremenil, in ko v zadevi sploh ni izvajal nobenih dokazov? Na sodbi je tudi zapisano, da je zoper njo dopusten priziv le iz razlogov po šu 571 c. p. p. Kaj naj ukrenem proti taki sodbi?

Odgovor: Priziva zoper sodbo ne morete vložiti, ker gre za malotno zadevo, ničnost pa tudi ni podana, čeravno je sodba očitno pogršna in v nasprotju z zakonom. Lahko edino pri sodišču zahtevate, da sodnik popravi sodbo tako, da pravilno povzame Vaše navedbe, ne pa, da bo napisal, da je med Vami in tožencem nekaj nesporno, kar v resnici ni. Ako smatrate, da ste izgubili pravdo samo zato, ker je bila podana na strani razpravljajočega sodnika skrajna malomarnost, kot jo predvideva čl. 25 zakona o sodnikih rednih sodišč, lahko vložite odškodninsko tožbo tudi proti državi.

Prava blagodat za delavce je:

ločilnica

P. Matković
v Celju, Gosposka ulica štev. 3
Shajališče delavcev!

Zastavljalnica W. REMM
Maribor, Gregorčičeva ul. 6.

Dražba zastavljenega blaga
se vrši dne 15. marca 1939

Začetek ob 9. uri dop.